

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СПЕЦІАЛІСТІВ ФАРМАЦІЇ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ФАРМАЦІЇ ТА БЕЗПЕКИ ЛІКІВ

**ФАРМАЦЕВТИЧНА НАУКА ТА ПРАКТИКА:
ПРОБЛЕМИ, ДОСЯГНЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

**ФАРМАЦЕВТИЧЕСКАЯ НАУКА И ПРАКТИКА:
ПРОБЛЕМЫ, ДОСТИЖЕНИЯ, ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ**

**PHARMACEUTICAL SCIENCE AND PRACTICE:
PROBLEMS, ACHIEVEMENTS, PROSPECTS**

МАТЕРІАЛИ
III НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

15-16 квітня 2021 року
м. Харків

Харків
НФаУ
2021

*Конференція зареєстрована в Укр ІНТЕІ МОН України
від 16.09.2020 р. № 404*

Редакційна колегія: проф. Л. В. Галій, проф. Л. І. Шульга, проф. О. Ф. Пімінов, проф. В. М. Толочко, доц. К. О. Бур'ян, доц. В. А. Якущенко, доц. С. В. Огарь, доц. С. М. Ролік-Аттіа, доц. О. В. Файзуллін, доц. Т. Д. Губченко, ст. викл. Н. А. Домар, ас. К. С. Безкровна

Фармацевтична наука та практика: проблеми, досягнення, перспективи розвитку = *Pharmaceutical science and practice: problems, achievements, prospects* : матер. III наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, м. Харків, 15-16 квіт. 2021 р. / ред. кол. : Л. В. Галій та ін. – Х. : НФаУ, 2021. – 460 с.

Збірник містить матеріали III науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю «Фармацевтична наука та практика: проблеми, досягнення, перспективи розвитку», де розглянуто теоретичні та практичні питання за науковими напрямками: синтез, аналіз, стандартизація біологічно активних сполук і лікарських засобів; фітохімічні дослідження; фармацевтична технологія, біотехнологія та гомеопатія; менеджмент та маркетинг у фармації, фармакоекономічні дослідження; експериментальна та клінічна фармакологія і фармацевтична опіка; сучасна освіта та підготовка спеціалістів фармації та медицини у закладах вищої освіти.

Видання призначено для широкого кола наукових, науково-педагогічних працівників, викладачів закладів вищої освіти.

Матеріали подаються мовою оригіналу. За достовірність матеріалів відповідальність несуть автори.

The collection contains the materials of the IIIrd scientific-practical Internet conference with international participation «Pharmaceutical science and practice: problems, achievements, development prospects». The publication considers theoretical and practical issues in the scientific areas: synthesis, analysis, standardization of biologically active compounds and drugs; phytochemical studies; pharmaceutical technology, biotechnology and homeopathy; management and marketing in pharmacy, pharmacoeconomic research; experimental and clinical pharmacology and pharmaceutical care; modern education and training of specialists in pharmacy and medicine in institutions of higher education.

The publication is intended for a wide range of scientific, scientific and pedagogical workers, teachers of institutions of higher education. Materials are provided in the original language. The authors are responsible for the reliability of the materials.

УДК 130.121:159.9.019.2

**БАЛАНС ІНСТРУМЕНТАРІЮ ЗАПОБІГАННЯ ВИГОРАННЯ:
«ОСОБИСТІТЬ ВИКЛАДАЧА ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» ТА
«ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЛЯ ОСОБИСТОСТІ»**

*Шульга Л.І., Количева Т.В.**

*кафедра загальної фармації та безпеки ліків,
Національний фармацевтичний університет,
м. Харків, Україна*

farmtex-ipksf@nuph.edu.ua

**кафедра філософії та соціології,*

*Український національний Університет залізничного транспорту,
м. Харків, Україна*

kolychevatatjana@ukr.net

Анотація. Виділяються фактори професійного вигорання викладача: особистісний, рольовий та організаційний. Розглядаються категорії «особистість викладача для професійної діяльності» та «педагогічна діяльність для особистості», акцентується щодо існування певного балансу між зазначеними конструктами, що спрямований як на розвиток людини, так і на розвиток педагогічної праці як процесу, у якому праця не відчужується від особистості.

Ключові слова: особистість викладача, професійне вигорання, педагогічна діяльність, самореалізація, професійна усвідомленість

Вступ. В теперішній час професійне самовизначення особистості викладача та його особистісний розвиток нерозривно пов'язані між собою. Бурхливий ритм життя сучасної людини закликає до вміння раціонально користуватися своїми ресурсами – професійними, моральними, емоційними, комунікативними. Тому є необхідним оволодіння засобами надбання ефективних результатів педагогічної діяльності для запобігання та усунення процесу професійного вигорання [4].

Метою статті є формулювання та конкретизація інструментарію запобігання професійного вигорання у діяльності викладача з виокремленням конструктів «особистість викладача для професійної діяльності» та «педагогічна діяльність для особистості».

Матеріали та методи. Опрацьовувалася інформація та результати психолого-педагогічних досліджень з фахових джерел за темою. Використані такі методи дослідження як спостереження, експеримент, феноменологічний, герменевтичний, наукової рефлексії й аналізу людської індивідуальності.

Результати та їх обговорення. Сучасна педагогічна діяльність передбачає значну завантаженість особистості, особливо в нових умовах – умовах карантину. Викладач повинен здійснювати освітню діяльність у змішаному форматі, що викликає необхідність шукати засоби впливу на осіб, що навчаються, засоби надання навчального контенту та засвоєння роботи з платформами дистанційного навчання.

Процес навчання взагалі передбачає постійне оновлення методичного,

наукового та дидактичного змістів навчального матеріалу, непередбачуваність та складність педагогічних ситуацій, професійну публічність. Всі ці фактори призводять до емоційного та фізичного навантаження, що є початковою стадією професійного вигорання. Для більш ретельного аналізу означених факторів та представлення концепції боротьби з професійним вигоранням, їх слід правильно класифікувати.

Можна виділити наступні фактори вигорання:

- особистісний, в якому професійна діяльність, зокрема педагогічна, не є частиною особистості;
- рольовий, який продиктований роллю, що підсилює процес вигорання;
- організаційний, що обумовлений неправильною організацією професійної діяльності та емоційним навантаженням.

Таким чином, можна простежити як само особистість викладача розкривається для педагогічної діяльності. Виходячи з вищезазначеного, доцільно проаналізувати сам процес реалізації особистісного потенціалу викладача, щоб його робота була більш плідною та не викликала вигорання.

Спочатку доречно звернути увагу на роль особистісного фактору при вигоранні та на те, як його можливо максимально усунути. Даний фактор впливу актуальний, більшою частиною, у випадку, коли діяльність не є для викладача частиною його ідентичності. Тому у професійному житті викладачів обов'язково повинні відбуватися заходи, які спрямовані на професійну усвідомленість та методологічну озброєність: підвищення психологічної грамотності викладачів – тренінги, моніторинг змісту та умов професійного зростання викладача, можливість тематичного зворотного зв'язку між викладачами. При здійсненні подібних заходів вірогідність професійного вигорання значно зменшується внаслідок того, що педагогічна майстерність викладача включатиме особистісний розвиток та сприймається як значуща.

Наступний фактор вигорання, який потребує розгляду, – рольовий. Цей фактор, як відомо, пов'язаний з високим рівнем відповідальності, що сприяє підвищенню вірогідності професійного вигорання. Розповсюдженим є факт, що педагоги-перфекціоністи використовують надмірні зусилля задля отримання якісного результату. На відміну від особистісного фактору вигорання, рольовий фактор передбачає ототожнення викладачем себе тільки зі своєю професійною роллю.

Особливі складнощі полягають у тому, що «багато викладачів закладів вищої освіти не мають спеціальної педагогічної освіти; їх психолого-педагогічна компетенція перебуває на невисокому рівні. А це, у свою чергу, призводить до непорозумінь у спілкуванні зі студентами та колегами, а також, до психологічних проблем у професійній діяльності» [3]. З іншого боку, на вигорання може чинити вплив і низька психологічна культура осіб, які навчаються. З цієї думки логічно випливає доречність існування у закладах вищої освіти спеціальної психологічної служби, яка включає до себе психопрофілактичну, консультативну та просвітницьку роботу.

Крім того, рольовий фактор вигорання є саме тим, який відіграє найбільш

руйнівний характер саме тому, що дуже часто можна спостерігати дисонанс між роллю та самоусвідомленістю особистості. Тут йдеться про особистісне зростання викладача, розкриття у педагогічній майстерності викладачем свого найвищого потенціалу. Сучасні автори, які досліджують питання самореалізації, стверджують, що «у числі конструктів, які вибудовують процес самореалізації – самоствердження, самовиявлення, самопрезентація, які самі мають різні, у тому числі, багаторівневі характеристики [1]. Таким чином, особистісна самореалізація викладача повинна бути корисною освітньому процесу, і водночас, сама педагогічна діяльність повинна спонукати викладача до особистісного росту.

Третім важливим фактором є фактор організаційний, який, окрім організації освітнього процесу, включає емоційне навантаження та вміння регулювати власними емоціями. Ключовим моментом при цьому є навичка конструктивного розподілу емоцій, а також вміння за емоціями фіксувати певні потреби. Як стверджує класик гештальт-напрямку Ф. Перлз, людина потрібна «шукати власний шлях, відповідний його справжньому «Я», слідувати за своїми емоціями, що виникають тут та тепер» [2].

Особистість, як педагог, втілює унікальні якості, які знаходять особливе вираження у різних аспектах педагогічної діяльності – ораторському мистецтві, професійних інноваціях, креативності. Сучасні автори, які досліджують питання самореалізації, стверджують, що «у числі конструктів, які вибудовують процес самореалізації, – самоствердження, самовиявлення, самопрезентація, які самі мають різні, у тому числі, багаторівневі характеристики» [1].

Усі названі фактори вигорання для зручності сприйняття унаочнено у вигляді схем на рис. 1 та рис. 2.

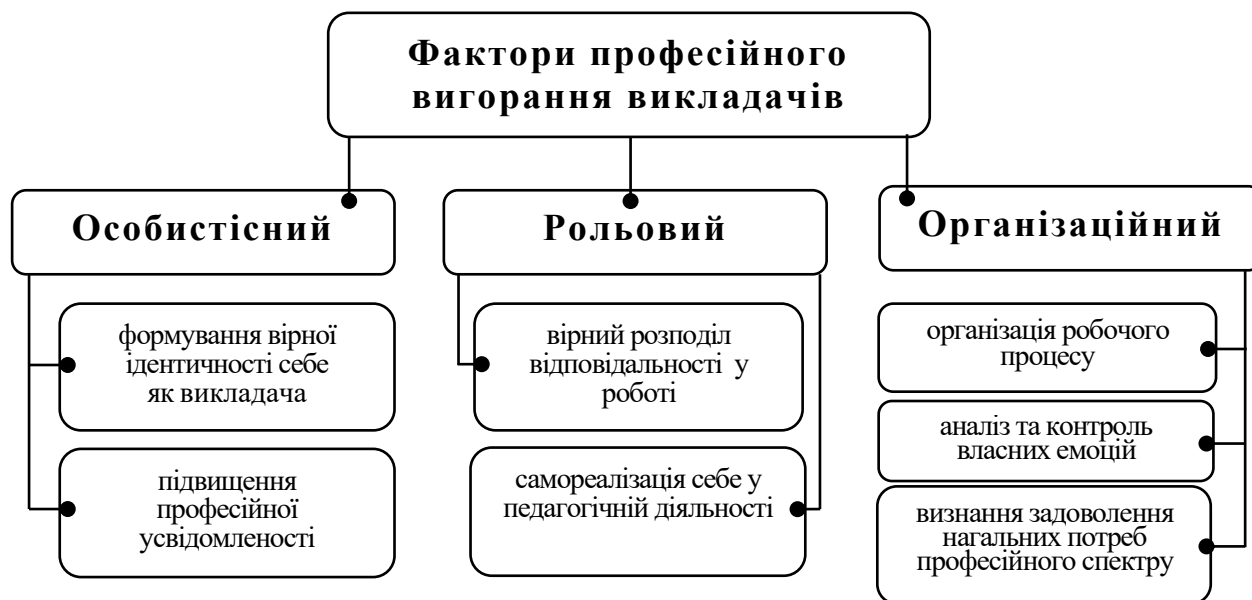

Рис. 1 Фактори професійного вигорання викладачів та шляхи їх запобігання

Рис. 2 Баланс факторів для запобігання вигорання та ефективної роботи викладача

Виходячи з відображеного матеріалу, можна зробити висновок, що існує певний баланс між інструментарієм «особистість викладача для професійної діяльності» та «педагогічна діяльність для особистості», який спрямований як на розвиток людини, так і на розвиток педагогічної праці як процесу, у якому праця не відчужується від особистості.

Висновки. Таким чином, можна бачити, що з усіх боків самоактуалізація викладача, як професійної одиниці, є платформою для побудови нової моделі роботи викладача, де є місце саморозвитку, зворотному зв'язку між педагогом, та немає місця професійному вигоранню. Фігура сучасного викладача включає до себе удосконалення структуроутворюючих конструктів самореалізації педагога як особистості, та особистості як педагога. Педагог як особистість, втілює у своїй діяльності та самопрезентації особливості свого характеру, темпераменту, свої здібності, схильності, швидкість реакцій – всі ті психологічні особливості, що створюють власну унікальність.

Література

1. Деркач А. А., Сайко Э. В. Самореализация – основание акмеологического развития. Москва : МПСИ ; Воронеж : МОДЭК, 2010. 224 с.
2. Лысюк Л. Г. Основы психологического консультирования : учеб. пособ. Минск : Тесей, 2007. 136 с.
3. Основы практичної психології : підруч. / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін. 3-тє вид., стереотип. Київ : Либідь, 2006. 536 с.
4. Пляка Л. В., Кайдалова Л. Г., Альохіна Н. В. Формування стресостійкості як складової психологічного здоров'я сучасного викладача. *Молодий вчений*. 2019. № 3 (67). С. 144-148.